

Yhteenveto päättäjille

“Tie helvettiin on kivetty hyvillä aikomuksilla”

1. Sipilän hallituksen kärkihankkeena on nopeuttaa korkeakouluopintoja ja siirtymistä työelämään. Tätä ongelmaa Sanni Grahn-Laasonen (G-L) on ryhtynyt ratkaisemaan opiskelijavalintauudistuksella, vaikka se on hyvin vähäinen osa koko koulutusputkea esikouluopetuksesta aina ensimmäiseen työpaikkaan.
2. G-L on asettanut kolme työryhmää: a) opiskelijavalintauudistus, b) ylioppilaskirjoitusten uudistaminen ja vastikään c) ammattikoulutuksen jatko-opiskelun uudistaminen. Muita työryhmiä ei ole asetettu.
3. Korkeakoulujen opiskelijavalinnan kehittämistyöryhmä (kts. OKM:n työryhmän raportti, liite 2) esittää, että YO-koe olisi jatkossa pääasiallinen valintakriteeri korkea-asteelle.
4. Ensi alkuun saattaa vaikuttaa hyvältä, että ylioppilastutkinto “riittäisi” karsinnaksi kolmannen asteen opintoihin. Uudistus saisi kuitenkin toteutuessaan aikaan lukuisia ongelmia.
5. Virkamiehet ja poliitikot pitävät pääsykokeita kuormittavina, vaikka lukiolaiset itse ovat toista mieltä. Lukiolaisten mielestä valintakoe on parempi tapa valita opiskelijat korkeakouluihin kuin ylioppilaskirjoitukset. (kts. Lukiolaistutkimus, liite 1).
6. Korkeakoulujen autonomia on pelkkää juhlapuhetta: OKM on “sopinut” korkeakoulujen tulosneuvotteluissa keväällä 2016 - puoli vuotta ennen työryhmän työn päättymistä ja johtopäätöksiä - että “korkeakoulut ottavat vuoteen 2018 mennessä käyttöön opiskelijavalinnan, joka ei edellytä hakijalta pitkä valmistautumista”.
7. OKM käyttää kaikella käytössään olevalla määrärahavaimalla valtaansa puuttua autonomisten korkeakoulujen päätöksentekoon. Tämä on mahdollista siksi, että korkeakoulut neuvottelevat kukin erikseen OKM:n kanssa. OKM “kilpailuttaa” eri korkeakouluja keskenään ja vie tahtonsa läpi. Korkeakoulut eivät ole ymmärtäneet/halunneet ymmärtää, että erikseen neuvotellen aitoa neuvottelutasapainoa ei synny neuvottelijoiden välille, vaan kyse on sanelusta.
8. Monissa yhteyksissä on tullut nimenomaisesti esille, että OKM:n suuri harmituksen syy on se, että nivelvaiheen koulutus (= valmennuskurssit) eivät ole heidän disponointivallassaan.
9. Hallituksen aiemmin laatiman periaatepäätöksen vastaisesti opiskelijavalintatyöryhmä ei ole laatinut mitään vaikuttavuusarviointia siitä, kuinka opiskelijavalinnan uudistaminen vaikuttaisi lukiokoulutukseen ja kansalaisten käyttäytymiseen.
10. Karsintaa on pakko tehdä. Suosituimmille aloille on enemmän hakijoita kuin paikkoja on tarjolla. Yhteiskunnalla ei ole varaa kouluttaa kaikkia kaikkeen siihen, mihin yksilö voisi koulutusta haluta.

11. On hyvin oletettavaa, että uudistuksella Suomeen luotaisiin Japanin kaltainen eliittilukioiden järjestelmä. Eliittilukioita syntyy kaikkiin suuriin alueellisiin keskuksiin kautta maan. Pienet lukiot, sijaitsivatpa ne sitten taajamissa tai maaseudulla, jäävät jyrän alle. Oppilaan vanhemmat - päätöksentekijöinä - pyrkivät laittamaan lapsensa alueen parhaimpiin lukioihin, vaikka ne sijaitsisivat kaukanakin kotoa.
12. Lukion opiskeluaikat venyvät neljään vuoteen, sillä lukiolaiset vanhempineen haluavat mahdollisimman hyvät yo-todistukset, jotta korkeakoulupaikka olisi mahdollista saavuttaa.
13. Optimoimalla kirjoitukset esim. syksyyn saavutetaan paremmat arvosanat (Gaussin käyrä edelleen käytössä).
14. Korkeakoulujen tiedekunnille ei kelpaa pelkkä yo-koe. Tiedekuntien tulee mitata pyrkijöiden soveltuvuutta, motivaatiota, työkuultuuria, painotuksia ja oppialan perussisältöä. Laatu on kriteeri, jolla korkeakouluja itseään mitataan.
15. Yo-koe mittaa ainoastaan yleissivistävän lukion oppisisällön omaksumista, ei esim. motivaatiota haettavalle alalle. Yo-koe ei sovellu myöskään mittaamaan sosiaalisia tai ilmaisukyvyllisiä taitoja.
16. Tasa-arvoa poljetaan monelta kannalta:
  - Tosiasiallisesti lukion aineyhdistelmä-valinta on merkittävin jatko-opiskelujen kriteeri. Sen päätöksen tekee juridisesti 15-vuotiaan peruskoulunsa päättävän ja lukioon pyrkivän yksilön vanhemmat, ei 18-vuotias yo-kirjoitukset läpäissyt täysi-ikäinen Suomen kansalainen.
  - Alueellinen ongelma on todellinen: pienet lukiot eivät kykene tarjoamaan kaikkia lukiokursseja ja oppiaineita, joita korkeakoulupaikan saaminen edellyttäisi (esim. fysiikka, kemia tai harvinaisemmat kielet). Parhaat opiskelijat ja varakkaimpien vanhempien jälkikasvu hakeutuu suuriin keskuslukioihin, joista kehittyy eliittilukioiden verkosto.
  - Jatkossa korkeakoulupaikat jaetaan ns. eliittilukioiden parhaiden oppilaiden kesken.
  - Lukiot eivät tule saamaan tehtävien lisääntymisestä huolimatta lisää resursseja.
  - Tyttöjen ja poikien välinen epätasa-arvo, joka nykyisin on vallalla peruskoulussa ja lukiossa, siirtyy kolmannelle asteelle ja sieltä työelämään, mikäli valintakokeiden merkitystä vähennetään. (kts. PISA-tutkimus 06.12.2016, liite 4). Viimeisimmän PISA-tutkimuksen mukaan tyttöjen ja poikien ero on Suomessa hälyttävän suuri, samoin kuin maantieteelliset erot osaamisessa.
  - Ammattikoulujen ja ammattikorkeakoulujen jatko-opiskelumahdollisuuksista tulee ns. umpiperä, kun kolmannelle asteelle vaaditaan yo-kokeen suorittamista kokonaan tai osittain.
18. Lukio-opetus on hyvin eri tasoista eri puolilla Suomea. Valintakokeet ovat toimineet tasapainottavana tekijänä eri tasoista lukioista tuleville pyrkijöille. Lisäksi pyrkijä on voinut halutessaan opiskella puuttuvia lukiokursseja tai ylipäätään parantaa osaamistaan valmennuskursseilla. Valmennuskursseja myöntävät tahot myöntävät stipendejä, joten vähävaraisemmatkin pyrkijät ovat voineet osallistua kursseille.
19. Opintojen loppuunsaattamisen nopeuttamiseksi on paljon tehokkaita keinoja, joihin OKM ei kuitenkaan ole halunnut tehokkaasti puuttua (kts. liite 5).